DIE PREDIKING EN DIE MENS

deur

DRS. A. J. ZWARTS

Die prediking van die Kerk is nie 'n monoloog of alleen-spraak nie. Dit word ook nie in 'n lugleë-ruimte gespreek nie.¹⁾ Dit word tot mense gerig en die mens word betrek omdat die Woord van God gepredik word en nie anders om nie. So is die mens 'n gegewe faktor in die prediking. Die gemeente behoort tot die prediking. Hulle is nie in die prediking omdat die prediker hulle so goed ken nie, maar omdat hulle reeds in die teks gegee is.²⁾ Hierdie feit word benadruk deur die begrip homiletiek. Homilia beteken gesellige verkeer, vriendskaplike verkeer, vriendskaplike gesprek of ook die betekenis wat dit vir die prediking van Gods Woord het, nl. **vertroulike gesprek**.³⁾ So 'n vertroulike gesprek kan nie sonder gespreksgenote gevoer word nie. Die hoorder van die prediking word dus ingesluit in die prediking as 'n aktiewe gespreksgenoot wat „Amen” kan sê op die prediking van Gods Woord. Eintlik is die regte prediking van die Evangelie 'n oorwinningsboodskap wat die hoorders aangaan nog voordat hulle dit gehoor het.⁴⁾

Die gepredikte Woord kan enersyds aan ongelowiges wat buite die gemeenskap van die heiliges verkeer, gebring word in die sending- en evangelisasiearbeid van die Kerk. Andersyds word die gepredikte Woord gerig tot diegene wat in die gemeenskap van die heiliges as die kudde van God aangespreek en versorg word.⁵⁾ Ons beperk ons aandag by die gelowige hoorders van die prediking, hulle wat aan hulle Skepper ongehoorsaam is, dit bely en hulle verlossing buite hulleself in Jesus Christus soek.⁶⁾

Wie hierdie mens is, leer die prediking nie in die eerste plek uit natuurwetenskaplike navorsing of uit filosofiese antropolo-

1) W. Trillhaas. Evangelische Predigtlehre. München. 1948, S. 46.

A. Schaedelin, Die rechte Predigt. Zürich. 1953, S. 33.

A. D. Müller, Grundriss der Praktischen Theologie. Gütersloh, 1950, S. 201.

2) A. D. Müller. a.a.O., S. 201.

G. Wingren. Die Predigt, Göttingen, 1955, S. 33.

3) A. Schaedelin, a.a.O., S. 7.

A. D. Müller, a.a.O., S. 201.

4) G. Wingren, a.a.O., S. 35.

5) D. Dijk. De Dienst Der Prediking, Kampen, 1955, blz. 95.

6) W. Trillhaas, a.a.O., S. 45.

giese spekulasies nie, maar uit die Woord van God.⁷⁾ Vir die prediking bly die Heilige Skrif die bron waaruit God en mens geken kan word. In Sy Woord openbaar God Hom en die mens aan die mens, want Hy is die Skepper van die mens en wie is daar wat Sy handewerk beter en grondiger ken as juis die Een Wie se handewerk dit is. So leer die prediking uit die Woord van God dat die mens 'n skepsel van God is wat in ongeregtheid gebore en ontvang is. Die mens word deur God aangespreek as Sy skepsel. Of die mens dit reeds weet, speel in die werklike sin van die woord 'n ondergeskikte rol in die prediking van die Woord van God. As die mens dit nie weet nie, word dit aan hom meegedeel en dit maak hom skuldig voor God.⁸⁾ In hierdie verband neem die prediking kennis van die volle waarheid van die Bybelse leer van die erfsonde. Tot hierdie in die sonde gevangene mens, rig God Hom deur Sy Seun wat aan die sondige mens sê: „want Ek het nie gekom om regverdiges te roep nie, maar sondaars tot bekering”.

Om die mens te ken wat in die prediking aangespreek word, is dit nodig dat die prediker homself onder die goddelike oordeel van die Woord stel en hom afhanklik weet van die barmhartigheid van God soos Hy dit aan die mens deur Sy Seun bekendstel. So bekom hy mensekennis wat vir die prediking onontbeerlik is.¹⁰ In die werklike sin van die woord is die prediker die eerste hoorder van die prediking.¹¹⁾

'n Verdere belangrike Bybelse aspek van die mens se bestaan op aarde aan wie die prediking gebring word, is die feit dat die Bybel geen skeiding maak tussen die liggaam, die siel en die gees van die mens nie. Die Bybel ken nóg die leer van 'n drie-deling van die mens in siel, gees en liggaam, nóg die van 'n twee-deling in siel en liggaam omdat hierdie verskillende funksies van ons menswees, nie begripmatig assodanig van mekaar te onderskei is nie.¹²⁾

Die mens word as beelddraer van God wat hom onderskei

⁷⁾ E. Brunner, *Gott und Sein* Rebell, Bearbeitet und herausgegeben von Ursula Berger-Gebhardt. Hamburg, 1958, S. 17.

A. Schaedelin, a.a.O., S. 34.

⁸⁾ W. Trillhaas, a.a.O., S. 49. Vgl. ook Ps. 51:7: „Kyk in ongeregtheid is ek gebore, en in sonde het my moeder my ontvang”. In werklikheid is daar dus nie 'n verskil in die wesenlike inhoud van die prediking aan die gelowige en die ongelowige nie.

⁹⁾ Vgl. Matt. 9:13, Mk. 2:17 en Luk. 5:32.

¹⁰⁾ A. D. Müller, a.a.O., S. 201.

¹¹⁾ W. Trillhaas a.a.O., S. 46.

¹²⁾ *Hervormde Teologiese Studies*, 20ste Jaargang, Afl. 2, Januarie 1965, bls. 78.

van die diere omdat hy in 'n verhouding van kindskap met God verkeer en omdat hy met God gemeenskap kan voer as 'n totaliteit, as 'n persoon gesien. Daarom kan hierdie begrippe met die persoonlike voornaamwoord vervang word. Hulle is op 'n bepaalde wyse op mekaar betrokke. Alleen in hierdie betrokkenheid is siel, gees en liggaam wat hulle is, nl. die God geskape mens.¹³⁾ Wanneer ons dus van die siel van die mens praat of van sy liggaam, het ons met die mens as geheel te doen, die mens in die eenheid en totaliteit van liggaam en siel. Dit word ook 'n twee-eenheid genoem.¹⁴⁾ Ons kan dus hierdie funksies van die mens onderskei, maar nie van mekaar skei nie.

In die lig hiervan moet die mens in sy totaliteit as Skepsel van God in die prediking aangespreek word. In die praktyk van die prediking waar die Woord van God aan die skepsele van God gebring word soos hulle op die kerkbanke sit, kry ons dikwels die twyfelagtige uitbuiting van die menslike gevoel of emosies of gewete of wil of verstand, asof hierdie eienskappe van die mens in waterdigte kompartemente van mekaar afgesluit kan word.¹⁵⁾ Die mens wat op hierdie wyse in die prediking ontdoen word van sy totaliteit van eienskappe as God geskape mens, word 'n onmens, 'n halwe mens wat sy volwaardige plek in die gemeenskap van die heiliges as 'n karikatuur van die God geskape mens inneem.

Die een eienskap van die mens kan nie ten koste van die ander eienskappe oorbeklemtoon word nie. Val die aksent alleen op die gevoel van die mens, kry ons 'n sieklike dwepery in die prediking.¹⁶⁾ Word die verstand ten koste van die gevoel en emosies benadruk, lei dit tot strakke en dorre intellektualisme in die prediking. Albei is ewe gevaarlik vir die prediking van die Woord van God omdat in albei gevalle dit byna sonder uitsondering daartoe lei dat die mens die inhoud van die prediking word, in plaas van die Woord van God wat aan die mens van

¹³⁾ Hervormde Teologiese Studies. 20ste Jaargang. Afl. 2, Januarie 1965, bls. 78.

¹⁴⁾ Hervormde Teologiese Studies, 20ste Jaargang. Afl. 2, Januarie 1965, bls. 83.

¹⁵⁾ K. Dijk, a.w., blz. 102.

¹⁶⁾ Die oorbeklemtoning van die gevoel en emosie van die mens is 'n tipiese element in die prediking van die Metodisme wat die mens losmaak uit sy kosmiese verband en die volle lig laat opgaan oor die donkerheid van sy sonde. Ten opsigte van Wesley en Whitefield se prediking sê H. Berkof in sy werk. „Geschiedenis der Kerk, vijfde druk. Niikerk, 1950, blz. 248. die volgende: „Hun metode was: populaire preektrant, een aanschouwelijke schildering van de verschrikkingen die de zondaar in de Hel wachten, gevolg door de oproep tot onmiddellijke bekering . . . Ook hier gold de bekeringsweg van de stichter als maatgewend”.

alle tye en omstandighede gebring moet word. In die prediking moet daar 'n gesonde balans tussen die verskillende eienskappe van die mens behou en bewaar word.

Vir die God geskape, sondige mens het Christus aan die kruis gesterf. Dié Boodskap word aan hierdie mens wat oral en altyd en in alle tye dieselfde bly, gebring. Nie die stadsmens of plattelander, die geleerde of ongeleerde, die jeug of die volwassene, die geregsdienaar of die siviele persoon, die moderne of ortodokse mens word in die eerste plek aangespreek nie, maar die geskape skepsel van God soos ons hom in die Woord van God leer ken het. Daar is nie 'n spesiale Evangelie vir elkeen van hierdie groepe nie. Die geheim van elkeen se menswees in sy besondere situasie en tyd, word geopenbaar as Gods roepstem en Woord hom in die prediking bereik. Die regte prediking van die Woord ontbloot die mens. Die skansmure waaragter die mens hom so graag skuil hou, word afgebreek. Net in die lig van Gods Woord word die mens daartoe instaat gestel om sy verlorenheid te ontdek. En dit is die geheim wat die mens so graag wil bedek en waarin almal sonder uitsondering gelyk is. Vir hierdie mens het Christus gesterf sodat hy kan glo dat hy nou die kind van God is en sy sondes hom vergewe is.¹⁷⁾

Indien die prediking spesifiek aan die bogenoemde groepe afsonderlik gerig word, word die noodsaaklike aandag van die prediking afgelei van die Woord van God en die God geskape mens aan wie die Woord gerig word. Die regte prediking is vir alle hoorders goed. Wat nie vir die eenvoudige goed is nie, is ook nie goed vir die akademiesopgeleide nie, maar die prediking wat vir die ongeleerde goed is is ook goed vir die akademies gevorderde. Die verskil in hoorderskringe is alleen van praktiese belang vir die prediking. Die werklike inhoud van die prediking en die mens aan wie dit gebring word, bly altyd dieselfde. Daarom mag die prediking nie sosiologies ingedeel word nie.¹⁸⁾

Die hou van spesiale kinder-eredienste kan ook hieronder gereken word. Uit die Woord van God mag ons aflei dat ouer en kind deur God bymekaar geplaas is. Die Apostels rig hulle briewe aan die gemeentes waarin hulle die kinders saam met die ouers aanspreek. Hierdie briewe is in die gemeenskap van die heiliges gelees. Die gedeeltes wat betrekking op die kinders van

¹⁷⁾ A. Schaedelin, a.a.O., S. 34.

¹⁸⁾ W. Trillhaas, a.a.O., S. 53.
K. Dijk, a.w., blz. 99.

die gelowiges het, is nie spesiaal aan die kinders, waar hulle afsonderlik bymekaarkom, gelees nie.¹⁹⁾

Die prediking maak nie onderskeid tussen liggaam en siel, gevoel en verstand nie, maar rig hom tot die mens as geskape wese van God, in elke onderdeel tot die geheel. So maak die prediking ook nie sosiologiese onderskeid in die gemeenskap van die heiliges nie. Die onderskeid wat daar wel bestaan word nie ontken nie. Dit is alleen van praktiese waarde en verander niks aan die inhoud van die prediking van Gods Woord of die mens aan wie die prediking gebring word nie.

Omdat die prediking die Woord van God aan die mens hier en nou, in 'n bepaalde situasie bring, is dit nodig dat ook die mens van die besondere tyd en situasie geken sal word. Om dit sinvol en suksesvol te kan doen kan en moet die prediking van hulp-wetenskappe soos die Psigologie, Sosiologie en Volkekunde gebruik maak.²⁰⁾ Hierdie natuur-wetenskappe word egter so gebruik dat die hoofinhoud van die prediking nie daardeur verwater word nie. Die prediking kan uit die aard van die saak nie by hierdie besonderhede wat die hulp-wetenskappe aan hom bied, bly staan nie. Dit word en kan suksesvol gebruik word om die mens van die tyd en sy omgewing in die lig van die Genade Boodskap van God te stel. Dit is egter verwerplik as die Ewige Boodskap van die Evangelie in die prediking ter wille van tyd-gebonde menings prysgegee word. Die Evangelie gee aan die prediking die plek aan, vanwaaruit oor die tyd geoordeel kan word.²¹⁾

Die gemeenskap tot wie die prediking gerig word bestaan uit enkelinge, maar hierdie enkelinge kan en mag nie in die prediking in die gemeenskap van die gelowiges aangespreek word asof die geheel nie bestaan nie.²²⁾ In geleentheidsprediking soos by geleentheid van huwelike en begrafnisse mag die enkeling nie bo die geheel uitgesonder word nie. Elkeen wat na die prediking luister, ook by hierdie geleenthede, moet die indruk kry dat dit hy is met wie God in gesprek is, dat dit hy is wat daaruit die woorde van Jesus aan die Samaritaanse vrou hoor :

¹⁹⁾ Vgl. Ef. 6:1 v.v., Kol. 3:20. 1 Petr. 5:5 en 1 Joh. 2:13.

²⁰⁾ A. D. Müller, a.a.O., S. 289 f.f.

E. Thurneysen, Die Lehre von der Seelsorge. Zürich. 1957, S. 193 f.f. Hier word die verhouding tussen Sielsorg en Psigologie en aanverwante wetenskappe bespreek, waaruit dit duidelik is dat die Sielsorg die Psigologie as 'n hulp-wetenskap kan en moet gebruik. Dieselfde kan van die prediking gesê word.

²¹⁾ A. Schaedelin, a.a.O., S. 37.

²²⁾ A. D. Müller, a.a.O., S. 201.

„Dit is Ek wat met jou spreek”.²³⁾

Die regte hoor van die Woord van God en die regte verstaan van die situasie waarin die mens hom bevind, is deur God se toewending tot die mense in Sy Openbaring gewaarborg en deur niks anders nie. Die mens wil graag op die dag van vreugde of op die dag van rou in sy besondere gemoedsstemming gesterk word. Die opdrag aan die prediking by sulke geleenthede bly altyd dieselfde as vir die gewone prediking, nl. die prediking van die Woord van God aan die gemeente. Dit is vals en misleidend indien 'n dialoog met die bruidspaar of die treurendes gevoer word asof die gemeente nie teenwoordig is nie.²⁴⁾ Die hoorders moet ontdek dat dit hulle is wat aangespreek word. Die regte prediking plaas die enkeling op die weg, in die gemeenskap van die heiliges.

²³⁾ Vgl. Joh. 4:26.

²⁴⁾ M. Mezger, *Die Amtshandlungen der Kirche*, Band 1, München, 1957. S. 79.